

УНИВЕРЗИТЕТ У КРАГУЈЕВЦУ
ПЕДАГОШКИ ФАКУЛТЕТ У ЈАГОДИНИ

Б 821-93.09

MILINKOVIĆ M.

Strani pisci

821.09-93

000031066

COBISS ©

МИЛИНКОВИЋ

писци за децу и младе

Легенда

✿ Езој

У науци о књижевности прихваћено је мишљење да је најстарији грчки и европски баснописац Езоп, о чијем животу нема много података. Штавише, не зна се поуздано да ли је уопште живео или је измишљена личност. Према Херодоту, Езоп је живео у VI веку пре нове ере, у држави Амосиса, у Египту, одакле је у Грчку доведен као роб. Узима се да је аутор многобројних басни доцније преведених на све светске језике. Неке његове басне забележили су Херодот, Хесиод и Архилох. Једно од најстаријих издања у Европи изашло је на немачком језику, од Хајнриха Штајнхевела, 1476. године.

О Езоповом детињству и младости нема веродостојних података. Једно време је био роб на острву Саму, али се верује да је рођен на Фригији, на шта упућује и његово име, које подсећа на реку Езепу у Фригији. О његовој смрти такође има више верзија и предања. По једном од њих Краљ Крез га је послао у Делфе да преда дарове за Аполоново пророчиште, али га је тамошње становништво, са којим је дошао у сукоб, стрмоглавило у провалију, са хридина Хијампеја.

Источњачки и езоповски тип басне познати су и у српској усменој и писаној традицији још од средњег века. Једна варијанта *Панчаијанијере* среће се, преко арапског и грчког, и у словенском преводу (*Стефаниј и Ихнилай*, XII и XIII век). За Езопа се такође знало у старој српској књижевности, где се помиње његово име. Већ од XVIII века појављује се више превода његових басни на српском говорном подручју. Међу самосталним прерадама посебну пажњу заслужују *Басне* Доситеја Обрадовића, штампане у Лајпцигу 1781. године и Народне басне Вука Врчевића, у Дубровнику 1883. године.

У тематској структури Езопових басни је увек нека алегорична прича са неком поруком. Главни ликови су најчешће животиње које говоре и понашају се као људи. Езоп је био човек богатог животног искуства, добар зналац природе, природних закона, флоре и фауне и различитих људских нарави. Веза између човека и других живих бића у његовим баснама је природна и ненаметљива – оно што у разним ситуацијама чине или говоре лисица, медвед, вук, зец, кртица, орао, жаба, славуј, кос или трска, храст и грозд, илустративно осликава људске мане и различите карактере. Езоп је, као и потоњи баснописци, басну стварао да поучи човека, оплемени га и учини чистијим и хуманијим. Најлепше његове басне, као што су *Јелен и лав*, *Коњ и мајарац*, *Гавран и лисица*, *Пас и његовац*, *Лав и лисица*, *Лав и миш*, *Вук и јајце*, *Корњача и орао*, *Корњача и зец*, *Лисица и јрожђе*, *Цврчак и мрави* и друге, нису написане само у функцији поуке. Оне су мала ремек-дела која малом и одраслом читаоцу пружају осећање

задовољства и духовну релаксацију у обиљу хумора, бистрине и мудрости:

Гавран и лисица

Гавран ујраби месо и седе на неко сјабло. Лисица га ојизи и, желећи да се дочепа меса, приђе и сјаде му се дивити како је велики и леј. Највише му доликује да буде краљ итица, а то би без сумње и могао бити кад би имао још и илас. Он, иак, желећи да јој докаже како и илас има, заирак-ија штио може јаче и исустити месо. Она пријирча, дојраби месо и рече:

– Мој јавране, све имаш, само још њамети да сјекнеш.

Због своје дидактичке и моралне вредности, Езопова басна је нашла широку примену у свакодневном, политичком и културном животу свих сталежа, а њена алегоричномисаона компонента постала је незаобилазни елеменат и стилско средство у говору историчара, политичара, филозофа, песника, беседника, војсковођа и државника. Иако је басна старија од Езопа, није случајно што се баш он сматра њеним творцем и оцем. Он је у басну уградио сву народну мудрост и етику, лепоту и пороке живота, сву крепкост и истрајност малог човека који опстаје борећи се против својих и туђих мана и слабости. Својим баснама је снажно утицао на стварање савременика, а знатно више на доцније баснописце, као што су Лафонтен, Лесинг, Крилов, Доситеј и други.

